

Ing. Ján Spišák

Koncept rozhodujících bodů

(1. část)

Zanedlouho po bitvě u Slavkova sídlil císař Napoleon v Schönbrunnu a ve volném čase, jehož měl více než obvykle, nařídil Maretovi, aby mu předčítal části díla „Pojednání o velkých operacích“, jež naznačoval Jominiho dopis. Poté, co (Napoleon) vyslechl několik stran textu, vykřikl: „Říkají, že doba nekráčí vpřed! Proč zde je mladý major, Švýcar, který nás učí, co mě moji profesori nikdy neučili a čemu rozumí pouze několik málo generálů!“ Poté, co vyslechl několik dalších stran, prohlásil ještě vzrušeněji: Proč Fouché dovolil, aby taková kniha byla vydána? Učí mé nepřátele můj celkový systém války. Kniha musí být zabavena a jejímu šíření musí být zabráněno.“ Po chvilce řekl znovu: „Ovšem této publikaci přikládám (zřejmě) příliš značný význam. Starší generálové, kteří proti mně velí, ji nikdy číst nebudou, a mladí muži, kteří ji budou číst, nevelí; nicméně, takové práce nesmí být v budoucnu bez svolení publikovány. [1]

Úvod

Krátká předmluva v úvodu poukazuje na výjimečnost osobnosti Jominiho, [2] který v době vydání uvedeného díla měl kolem 26 let. Pro současníka se může jevit zcela nepochopitelné, aby – jak parafrázoval Napoleon – tak mladý major mohl zastínit staré vojenské profesory, vyškolit generály a ohromit i samotného vojenského génia, jakým byl Napoleon. Jomini je do současnosti považován za vynikajícího vojáka, a rovněž za muže s velkým intelektuálním potenciálem. Psaní svých knih opíral o osobně prožité válečné zkušenosti. Ve svém nejvýznamnějším díle „Umění války“ se zabýval úvahami nad vztahem diplomacie a války, otázkami vojenské politiky, strategie, tzv. velké taktiky a boje. Pozornost věnoval otázkám logistiky, pohybu vojsk po válčišti, manévru i důležitosti průzkumu. „Umění války“ je knihou pro nadšené přívržence Napoleona stejně jako pro toho, kdo se zajímá o vedení války jako takové i nyní, po více než 150 letech od jejího vydání. Jomini tímto dílem položil základ pojetí konceptu rozhodujících bodů, jak jej známe i nyní.

Operační umění umožňuje velitelům efektivně uspořádat a sladit činnosti sil v čase, prostoru a účelu. Jejich představa o průběhu operace je vyjádřena v koncepci operace. Tvorba koncepce operace je založena na použití tzv. operačních konceptů, jak doktrinální publikace zjednodušeně pojmenovávají nástroje tvorby plánu operace. Operačních konceptů je celá řada, patří k nim např. koncept těžiště, operačních směrů, cílů (operace) a konečného stavu, fázování operace

Obr.: Antoine-Henri Jomini

či koncept rozhodujících bodů. Všechny jmenované (i další) operační koncepty spolu souvisí a vzájemně se ovlivňují. Pochopení jejich místa a významu v procesu tvorby koncepce operace je pro plánovače zcela zásadní. Řada doktrinárních publikací (z aliančních lze jmenovat např. AJP-01 nebo AJP-5) zdůrazňuje, že cesta k eliminaci, či naopak, k získání těžiště protivníka jako vrcholu aplikace operačního umění vede právě přes rozhodující body.

Článek si proto klade za cíl objasnit základní pojetí operačního konceptu rozhodujících bodů, popsat některé jeho souvislosti s jinými prvky operačního umění a poskytnout informace, které velitelé a plánovači mohou využít v procesu operačního plánování.

Teorie konceptu rozhodujících bodů v díle klasiků vojenského umění

Clausewitz a Sun Tsu

Přestože Jomini je všeobecně považován za původce konceptu rozhodujících bodů, některé související myšlenky lze vystopovat u Clausewitz a dokonce i mistra Sun Tsu. [3] Pro **Clausewitze**, na rozdíl od Jominiho, koncept rozhodujících bodů představuje vcelku nedůležitou část jeho díla „O válce“. Úvahy o něm jsou spíše ukryty mezi řádky, je patrna jeho spojitost s koncentrací síly, početní převahou a zřejmá je souvislost s těžištěm. Ve strategii i taktice samotná početní převaha představuje pro Clausewitz nejobecnější princip vítězství. Podle něj je důležité, aby tam, kde nelze získat absolutní *převahu*, se jí dosáhlo alespoň *na rozhodujícím místě*. Za významné pokládá správné zhodnocení tohoto (rozhodujícího) místa a volbu vhodného směru k němu, a to již od počátku postupu bojových sil. Úvahy pak uzavírá prohlášením, že *nejlepší strategií je vždy být nejsilnější vůbec (všeobecně) a pak v rozhodujícím bodu (místě)*. [4] Přestože konstatování zdůrazňuje význam určení rozhodujících bodů a dosažení početní převahy na nich, Clausewitz již dále nerozebírá, co tento „rozhodující bod“ ve skutečnosti představuje, a tak čtenáři nechává dostatek prostoru pro jeho vlastní úvahy.

Obdobně jako Clausewitz i **Sun Tsu** připouští existenci rozhodujících bodů, když píše: „V boji o výhodu to musí být o strategicky rozhodující bod.“ [5] Takovými body mohou být na území protivníka hory, řeky, výšiny a kopce, jež protivník může bránit jako strategické body. Jestliže na takových bodech lze soustředit síly, je možno tím protivníka vážně zranit. [6] Neurčitost a nedostatek specifických příkladů mistrova díla „Umění války“, ovšem i zde nechává dostatečně široký prostor pro různou interpretaci daného konceptu.

Jomini

Jominiho přínos v teoretickém rozpracování konceptu rozhodujících bodů je nejmarkantnější. Ve III. kapitole díla „Umění války“ objasňuje problematiku rozhodujícího bodu jako významného prvku válčiště. Aby snad popletl hlavu svým nástupcům, vytvořil **řadu kategorií rozhodujících bodů**, které pak různě definoval, např. jako strategické body, cílové body, rozhodující geografické body nebo manévrové cílové body. Jomini je proto některými autory často kritizován a zatracován pro obtížnost souvisejícího textu. Ta je zřejmá z mnohdy nejasného způsobu popsání výrazů a definic a používání

nadměrného počtu pojmů. Je mu vyčítáno, že válku zredukoval do pouček, které pro něj byly všeobecně pravdivé a všeobecně použitelné v celém spektru vojenských konfliktů. Jominiho pojetí rozhodujících bodů jako konceptu má, i přes uvedené výtky, v mnohých ohledech nadčasový charakter. Vztah rozhodujících bodů dává do souvislosti s prostorem operace a operačními směry jako geografickými elementy, s manévrem vojsk a, co je nejvíc podstatné, do souvislosti s cílem operace nebo války jako prvkem politicko-strategickým. To je skutečnost, která se neliší od současné doktrinní teorie a praxe.

Jomini, dříve než začíná pojednávat o rozhodujících bodech jako takových, rozebírá podstatu strategických směrů a „bodů“, jež mají různou důležitost. Kategorizaci bodů odvozuje **na základě pozice, na které jsou situovány**. K takovým řadí stále **geografické strategické body**. Význam dalších bodů zase vidí ve **vztahu souvisejícím s postavením nahromaděných jednotek protivníka a činností vlastních vojsk** vhodných pro jejich směrování proti nim. Takové nazývá **strategické body manévru**. Do další kategorie pak řadí **bod**, jejichž **důležitost je značná a neměnná**, nazývá je **rozhodující strategické body**. Poslední kategorií jsou body, jež mají pouze **druhotný význam**. Charakteristiku všech těchto bodů vysvětluje následně:

Geografický strategický bod je podle Jominiho každý bod válčiště, který má vojenský význam ať již z hlediska své pozice (např. jako komunikační uzel), nebo proto, že je na něm vojenská organizace (jednotka) nebo pevnost. Rovněž uvádí, že ne všechny strategické body musí nutně být i rozhodujícími body. Jomini do kategorie rozhodujících bodů vkládá tzv. cílové body, ležící v prostoru operace. Uvádí, že i když spolu viditelně souvisí, a každý cílový bod by měl nevyhnutně být i jedním z rozhodujících bodů, existuje mezi nimi rozdíl v tom, že ne všechny rozhodující body mohou být ve stejném čase cílem operace.

Pojmenování **rozhodující strategické body** přisuzuje takovým důležitým bodům, jež mají schopnost uplatnit svůj vliv buď na výsledek tažení, nebo pouze na jednu událost. Do tohoto počtu řadí všechny **bod**, jejichž **umístění, přírodní či umělá povaha jsou příznivé pro vedení útoku nebo obrany**, a dále velké, dobře umístěné pevnosti.

Rozhodující (geografické) body válčiště dělí na několik druhů. Prvními jsou **geografické body a směry**, jejichž **důležitost je trvalá** a závisí na konfiguraci krajiny. Jejich význam vidí v tom, že přes tyto body, pokud jsou drženy, lze kontrolovat spojení několika údolí. Přívlastek **strategické body** [7] přisuzuje všem hlavním městům jednak proto, že jsou komunikačními středisky, ale také proto, že jsou sídlem vlády a moci. Další skupinou rozhodujících bodů této kategorie rozhodujících geografických bodů jsou **vedlejší body manévru**. Ty jsou podle něj výsledkem postavení jednotek na obou stranách. Jako všeobecné pravidlo Jomini uvádí, že *rozhodující body manévru jsou na tom křídle protivníka, na kterém jestliže působí jeho oponent, může jej snáze odrážet od jeho operační základny a podporujících sil, aniž by byl vystaven stejnému nebezpečí*.

Z úvah ohledně termínu a významu rozhodujících bodů Jomini najednou přechází k pojmenování „**cílové body**“, aniž by nějak blíže formuloval jejich společné, případně rozdílné znaky s již dříve popsanými rozhodujícími body. Podle něj existují dva druhy cílových bodů, **cílové body manévru** a **geografické cílové body**. Geografickým cílovým bodem může být významná pevnost nebo tok řeky, jež poskytuje dobré obranné linie nebo vhodné body podpory pro skryté zasazení sil. Cílové body manévru, na rozdíl od geografických, odvozují svůj význam ze situace soustředěných sil protivníka.

Cíl tažení určuje **cílový bod**. Jestliže cíl tažení je ofenzivní, cílovým bodem bude držení hlavního města protivníka nebo provincie, jehož ztráta by jej přinutila k mírové dohodě. Manévrové cílové body Jomini vztahuje zejména k možnosti destrukce a rozpadu sil protivníka. Uvádí, že *největší talent generála, a tím i nejjistější naděje na úspěch, leží v určitém stupni dobré volby těchto bodů*. Za příklad dává Napoleona, který odmítl starý „systém“, kdy stačilo zmocnit se jednoho nebo dvou bodů nebo okupovat přilehlou provincii. Naopak, byl přesvědčen, že nejlepším prostředkem pro dosažení velkolepého výsledku bylo vytlačit a zničit armádu protivníka. Další třídou rozhodujících bodů jsou **politické cílové body**, které sehrávají velkou roli ve většině koalicí a ovlivňují operační plány.

Toto poněkud chaotické členění rozhodujících bodů a zdůvodňování jejich významu Jomini podepírá stručnou analýzou některých bojů přednapoleonské i pozdější éry. V závěru pojednáváné kapitoly konečně přichází snad k největšímu pozitivu přínosu svých úvah, když zdůrazňuje blízký vztah politiky a války. **Většinu vojenských tažení správně dává do souvislosti s dosažením politického konce**. Upozorňuje však, že vojenské akce, jakkoliv důležité, jsou často velice iracionální a vedou ke spáchání závažných chyb ve strategii. Rovněž naznačuje, že v některých situacích by měly být politické cílové body podřízeny strategii (nejméně do doby, než bude dosažen velký úspěch) a že v některých momentech je nutno politiku podřídit vojenským aktivitám.

Jako kdyby Jomini předvídal, že s jeho nepřliš srozumitelným textem nastanou problémy. Proto na závěr svého pojednávání o rozhodujících bodech dělá pokání, když přiznává, že tato oblast je tak rozsáhlá a komplikovaná, že by bylo absurdní pokusit se ji omezit na několik pravidel. Pokání zřejmě upřímné, ovšem zbytečné. Exkurze do Jominiho „Umění války“ však naznačuje jeden podstatný závěr. Autor, byť zbytečně komplikovaně, přece jen vystihuje podstatu konceptu rozhodujících bodů jako důležitého prvku operačního umění. Ať již prvku svázaného s čistě geografickým umístěním v prostoru operace, nebo prvku naplňujícího „logiku účelu“, kdy tento sehrává podstatnou roli v naplňování politických ambicí státu nebo vojevůdce. Jominiho myšlenky expandovaly a byly postupně vyučovány ve vojenských vzdělávacích institucích, rozvíjeny v doktrinálních publikacích a aplikovány v operační praxi. Koncept rozhodujících bodů, jež má zásadní význam pro rozhodování operačního velitele, patří vedle výše zmiňovaných operačních konceptů k základním kamenům současného operačního umění.

Teorie rozhodujícího bodu v soudobých doktrinálních publikacích

Dovolím si tvrdit, že pro bývalé i současné teoretiky a praktiky „českého“ operačního umění byla až do vstupu do Aliance existence rozhodujícího bodu jako pojmu a významu velkou neznámou. Polní řád, bojové předpisy nebo jiné závazné dokumenty, podle nichž se řídila činnost vojsk v operacích, podléhaly vlivu nejdříve sovětské doktrinální školy, aby se později hledaly v národním doktrinálním vakuu. Jejich obsahem byla spíše aplikace jednotlivých operačních principů a zásad, možností vojsk a předpokladů, které však v praxi nikdo neověřil. O prvcích, tvořících základ koncepcie operace a plánu operace tak, jak je chápeme nyní, se obdobné předpisy či doktríny nezmiňovaly. Vstup do NATO tento stav změnil k lepšímu. Alianční doktríny nyní poskytují vojákům novou

filozofii přístupu k operacím a umožňují jim nový pohled na oblast, nazývanou dnes operační umění.

Snad nezní jako otřepaná fráze konstatování, že každý důstojník by měl být patřičně vzdělán, své zkušenosti a schopnosti by měl rozvíjet a úspěšně používat v praxi. Doktrínální „moudro“ by jej mělo provázet po celou dobu profesionální kariéry, zejména při práci v operačním štábu. Základní alianční doktríny [8] však ono moudro někdy spíše ignorují. Jejich studiem lze nabýt dojmu, že nestačí plně reagovat na složitost a komplexnost měnícího se operačního prostředí. Že se jednoduše vyvíjejí velice pomalu. Teorie v nich popsána (po obsahové stránce) zaostává za doktrínami např. americkými nebo britskými. Na druhé straně jsou však jediné, z nichž neanglicky mluvící vojenský profesionál může o konceptu rozhodujících bodů a o operačním umění jako takovém, získat alespoň všeobecný přehled.

Alianční doktríny

Vrcholová alianční doktrína **AJP-01(C)** [9] v části, kde se zabývá operačním uměním, definuje **rozhodující bod** jako „**místo, konkrétní okamžik nebo osobitou vlastnost anebo kvalitu, na které závisí schopnost těžiště zachovávat si volnost činnosti a sílu**“. Dále jej charakterizuje jako „bod, ze kterého může být ohroženo nepřátelské nebo vlastní těžiště“ a jako takový „může existovat v čase, prostoru nebo v informačním prostředí“. [10] Současně je mu přisuzována vlastnost „činností (které je nutno provést), označovaných jako rozhodující bod“, jestliže je cílem porazit nebo neutralizovat těžiště protivníka. Doktrína dále správně zdůrazňuje roli velitele, který na cestě k těžišti určuje nejdůležitější rozhodující body jako své cíle (výrazná aplikace na taktické úrovni) a přiděluje prostředky k jejich ochraně, kontrole, zničení nebo neutralizaci. Podle této filozofie velitel k dosažení rozhodujících bodů nemusí nutně vést bojovou činnost. Jde o to, aby si na nich vytvořil výhodné podmínky, což mu umožní udržet si volnost jednání, zachování síly a udržení iniciativy. Doktrína rovněž vyzvedává vzájemný vztah a společné souvislosti operačních směrů a rozhodujících bodů jako odrazových můstků na cestě k těžišti protivníka. Obdobné souvislosti jsou uváděny z hlediska konceptu přímého postupu (direct approach), jenž jako lineární a nepřerušovaný vede proti těžišti protivníka často přes rozhodující body.

Jestliže uvažujeme nad otázkou – *proč má být rozhodující bod „rozhodující“* – je nutné se seznámit s další alianční doktrínou **AJP-5**. [11] Její česká verze (Pub-100-52-01) definuje rozhodující bod obdobně jako AJP-01(C), k jeho existenci v čase, prostoru, silách a informačním prostředí doplňuje aspekt morálky. Částečně nadhodnocuje jeho význam tvrzením „aby však ‚bod‘ byl ‚rozhodující‘, musí mít potenciál rozhodovat o výsledku tažení nebo operace“. [12] Doktrína správně upozorňuje na určení rozhodujících bodů a operačních podmínek, které musí být na těchto „bodech“ dosaženy, k ovládnutí nebo neutralizaci těžiště protivníka a k ochraně vlastního těžiště. To je důležité zejména v případech, kdy jak protivník, tak vlastní síly budou vyžadovat u stejného rozhodujícího bodu nastolení rozdílných podmínek. Vlastní síly mohou usilovat například o zajištění místa vstupu do operačního prostoru, zatímco snahou protivníka bude přístup do tohoto prostoru zabránit.

Rozhodující body dává tato doktrína do souvislosti s vedením válečné hry pro jednotlivé fáze operace, a to z hlediska nutnosti ověření rozhodujících společných úkolů na těchto bodech. Obdobně je v doktríně uveden požadavek, kdy má velitel stanovit

rozhodující body jako cíle a silám přidělit zdroje pro vytvoření požadovaných podmínek/účinků k jejich zajištění, ochraně, ovládnutí, zabránění přístupu apod. Na to, jak hierarchicky vysoko jsou tyto dvě alianční doktríny postaveny, se může zdát, že teorie k rozhodujícímu bodu je dostatečná. Jestliže si však uvědomíme, že jiné alianční doktrínální publikaci tuto teorii již dále nerozvádí, vyvstává určitý „vědomostní“ paradox. Řešení jeho eliminace mohou být dvě. Buď obsah aliančních doktrín vytvořit/vylepšit po vzoru např. doktrín amerických či britských, nebo vytvořit vlastní (v tomto případě české) národní publikace, v kterých tento i další koncepty dostanou mnohem větší prostor. Ovšem dosáhnout společnou alianční shodu zřejmě není tak jednoduché a vytvořit národní doktrínální produkt bude zřejmě ještě složitější.

Národní (zahraniční) doktríny, charakteristika rozhodujících bodů

Doktrínální vývoj ve státech Aliance, jak jsem již uvedl, se ubíral jiným směrem než tomu bylo v armádách východního bloku. Zásadní zlom nastal zejména v 80. letech minulého století, kde si zejména američtí a britští tvůrci doktrín uvědomovali nové souvislosti vojenského umění. Poté, co „objevili“ operační úroveň války, a tím doktrínálně uznali existenci operačního umění, koncept rozhodujících bodů v něm našel své pevné místo. Řada těchto doktrínálních publikací, ať již společných (joint publications), nebo jednotlivých druhů sil, postupně rozvíjela příslušnou teorii až do podoby, se kterou se můžeme dnes setkat. Obdobným směrem se ubíraly i doktrínální publikace jiných armád, např. kanadské, australské, nizozemské a další.

Co je rozhodující bod a kde je jeho místo? Vesměs všemi zmiňovanými národními vojenskými doktrínami je *rozhodující bod definován jako geografické místo, specifická klíčová událost, rozhodující faktor nebo funkce*, na kterou když se působí, umožňuje veliteli získat značnou výhodu nad protivníkem, případně materiálně přispět k dosažení úspěchu. Toto pojetí je typické u tzv. *kinetických operací*, kde rozhodující body mají většinou geografický charakter, jejich povaha je spíše *fyzická*. Příkladem takových bodů bývají uváděny přístavy, námořní cesty, města, letecké základny, velitelská stanoviště, vzdušný prostor, operační základny, významné komunikační uzly, průmyslové zóny apod. Rozhodujícími body mohou být rovněž důležité prvky sil protivníka nebo i specifické události, jež tyto prvky provádí. K takovým patří např. operační zálohy, zahájení jejich přesunů nebo zahájení významných logistických činností v hloubce sestavy protivníka.

V případě tzv. *nekinetických operací*, kam lze řadit zejména mírové nebo stabilizační operace, bude charakteristika rozhodujících bodů odlišná. Vychází to z povahy logických operačních směrů, na nichž tyto body „leží“. Ty jsou blíže spojeny s významnými událostmi a podmínkami a častěji se vztahují k lidské, tzv. „*nehmatatelné*“ dimenzi problému. Logické operační směry v těchto operacích představují spojení řady rozhodujících bodů, jež jsou součástí několika různých systémů a prostředí. Charakterem takových rozhodujících bodů bude především vytvoření podmínek, kdy na konec odpovědnost za vedení státu přejde do rukou civilních autorit. Významným faktorem bude proto vhodné uspořádání logických operačních směrů, na nichž tyto body leží. Půjde mnohdy o stanovení tzv. nehmataelných rozhodujících bodů, blíže vztažených na aktivity a úsilí ostatních nástrojů státní moci (diplomatické, ekonomické, informační apod.). Příkladem takových bodů je např. znovuootevření vzdělávacích zařízení, zajištění výcviku bezpečnostních sil, zajištění voleb apod. Z jiného pohledu, částečně

podobného výše uvedenému, rozhodujícím bodem může být aspekt **dosažení určitého účinku**, jako je získání vzdušné či námořní nadvlády nebo otevření zásobovacích tras v průběhu humanitární operace. Žádný z těchto rozhodujících bodů není čistě fyzický ani čistě „nehmatatelný“, ovšem všechny jsou důležité k obnovení bezpečnosti a stability v daném regionu. Jejich dosažení vede postupně k dosažení cílů operace a naplnění požadovaného konečného stavu.

Společnou charakteristikou všech rozhodujících bodů je jejich role a koncepční spojení s myšlenkou **těžiště**. Proto bude i snahou protivníka, za přispění značných zdrojů, tyto body co nejlépe chránit a bránit.

Rozhodující body nepředstavují těžiště, jak je někdy mylně interpretováno, jsou pouze prostředkem k jeho zničení, eliminaci, ovládnutí, případně k jeho získání, udržení a ochraně.

Pokračování

Literatura a poznámky:

- [1] Volný překlad textu autorem, viz General Jomini by G. B. M. in *The Galaxy*, Volume 7, Issue 6 June 1869, viz http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/documents/jomini_bio.pdf. G. B. M. zřejmě značí iniciály pro George Brinton McClellana (1826-1885), v průběhu občanské války amerického generála, později také kandidáta na amerického prezidenta v roce 1864. Říkalo se o něm, rovněž jako o generálu Robertu E. Lee, že do boje šel v jedné ruce s mečem a ve druhé s Jominiho knihou „Umění války“.
- [2] **Antoine-Henri (Baron) de Jomini**, 1779-1869, francouzský a později ruský generál, jeden z nejvíce oslavovaných autorů vojenské literatury napoleonské doby. Od r. 1809 sloužil ve švýcarské armádě, od r. 1804 ve francouzské. V r. 1806 jej Napoleon jmenoval plukovníkem za jeho práci o taženích Fridricha Velikého. Byl zakladatelem moderní vojenské logistiky, tvůrce a inspirátor vojenských doktrín velmocí od 19. století do dnešní doby. Je řazen k nejvýznamnějším vojenským teoretikům, jako byli Carl von Clausewitz, B.H. Liddell Hart, John F.C. Fuller.
- [3] **Sun Tsu** (ang. Sun Tzu), též Sun-c', také Sunzi nebo Sun Wu, 6. stol. př.n.l. Proslulé pojednání mistra Suna o válečném umění se těší zájmu čtenářů i po více než dva a půl tisíce letech, které uplynuly od jeho napsání. Česky např. *Mistr Sun o umění válečném* (Ping-fa), Praha: Naše vojsko, 1949; *Mistr Sun, O válečném umění*, Olomouc: Votobia, 1995; Sun'c, *O umění válečném*, Praha: Maxima, 1999; Sun-c', *Umění války*, Brno: B4U Publishing, 2008; *Mistr Sun o válečném umění*, Praha: Dokořán, 2008.
- [4] CLAUSEWITZ, Carl von. *O válce*. Praha: Academia, 2008, s. 146-149 a 156.
- [5] SUN TZU, *The Art of War*, London: Oxford University Press, 1963, str. 104.
- [6] Tamtéž, s. 98.
- [7] Jomini je uvádí jako strategické body, ale předpokládám, že se jedná o rozhodující (geografické) body se vztahem k danému prostoru. JOMINI, Antoine-Henri, *The Art of War*. <http://www.gutenberg.org/files/13549/13549-h/13549-h.htm>.
- [8] Zde myšleno doktríny přeložené do českého jazyka, případně „pomocné“ vojenské publikace zpracované Správou doktrín ŘeVD ve Vyškově, v roce 2007. Takovou je například publikace „Operační plánování v NATO“ podle principů spojenecké společné doktríny pro operační plánování AJP-5.
- [9] Vojenské operace NATO podle základní alianční doktríny AJP-01(C), s. 94.
- [10] AAP 6, s. 154.
- [11] *Pub-100-52-01*, s. 34.
- [12] Body s takovým potenciálem v současném operačním prostředí, dovoluji si tvrdit, neexistují, protože o výsledku tažení či celé operace rozhoduje řada jiných faktorů, prvků a souvislostí. Jednotlivý rozhodující bod je součástí řady dalších rozhodujících bodů na daném operačním směru, může pouze přispívat k porážce, ovládnutí či eliminaci těžiště. Dosažení výsledku celé operace – naplnění vojenských cílů – je otázkou mnohem širších souvislostí.